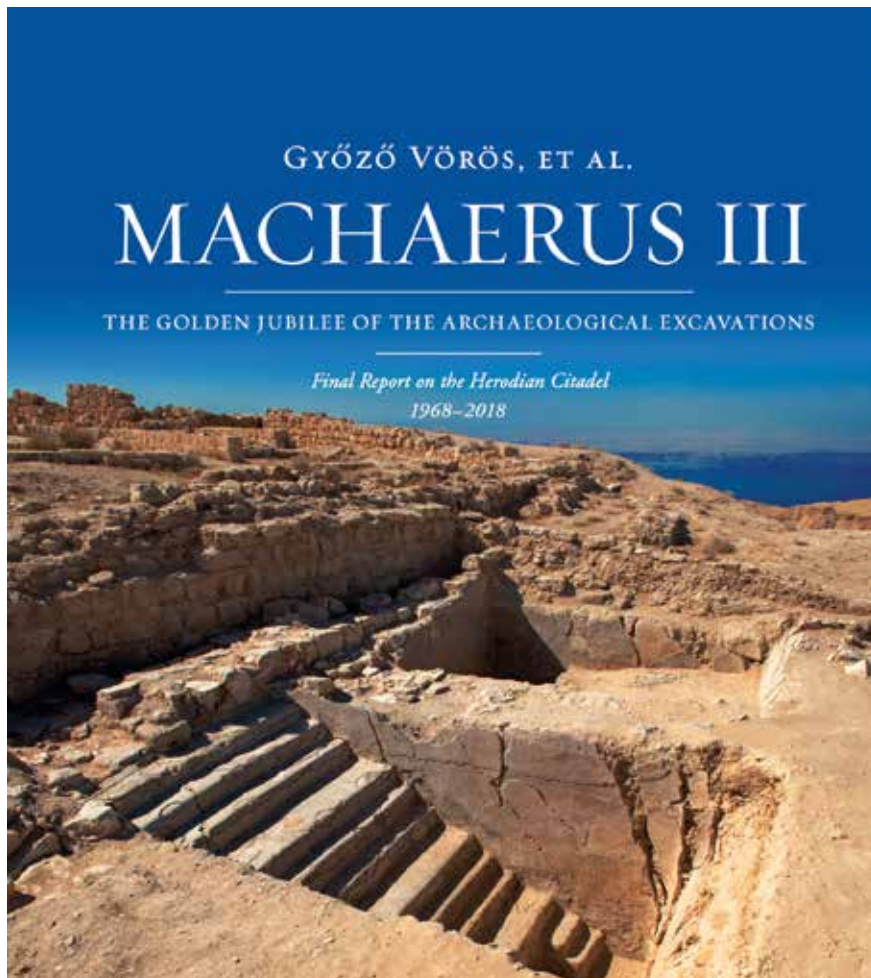

MACHAERUS III.

Újabb kötet a kutatás 50. évfordulójának tiszteletére

68

Dvorszky Hedvig

A szentföldi magyar ásatások (Országépítő, 2017/1. – a szerk.) a Magyar Művészeti Akadémia égisze alatt 2009-ben kezdődtek meg. Egy évtizeddel később, 2019-ben jelent meg **dr. Vörös Győző** professzornak a jordániai Machaerus erődítményében folytatott saját régészeti kutatásait összegző, egyben a helyszíni feltárások megindulásának ötvenéves évfordulóját ünneplő 588 oldalas angol nyelvű kötete, a *Machaerus III.*

A jeruzsálemi *Studium Biblicum Franciscanum* akadémiai nagymonográfia sorozatában az első kötet 2013-ban az 53., a második 2015-ben az 55., a jelen kötet az 56. sorszámmal a nemzetközi kutatási programban részt vevő magyar kutatócsoport kiemelkedő jelentőségű munkájának dokumentálása.

Ez a harmadik kötet egyszerre jelent meg Jeruzsálemben, Milánóban és a jordániai Mount Nebóban, mely utóbbi hegyi kolostor az ottani katolicizmus fellegvára. A két előző kötetet dr. Vörös Győző írta, a harmadikba pedig öt nemzetközileg elismert szerzőtársat vont be, akik világviszonylatban az ún. heródesi korszak legjelentősebb kutatói. Ők az egyes szakterületek kutatóiként írták meg a harmadik kötet tanulmányait. Így kapcsolódott be Vörös Győző felkérésére a Jeruzsálemi Pápai Biblikus Egyetem öt kutatóval, köztük **Rosario Pierri** dékánnal, illetve a dominikánus kézben lévő, Jeruzsálemben működő École Bibliothèque-et, a francia tudományos akadémia egyik intézete, amelynek régészeti igazgatója, **Jean-Baptiste Humbert** professzor egyébként a qumrani

feltárások egyik vezetője is. A teljes kerámiaanyag kutatását és feldolgozását az általa vezetett intézményben dolgozták fel. Meghívta a Londoni University College-ből **David Jacobson** professzort, illetve a müncheni egyetem intézetigazgatóját, **Stefan Jakob Wimmert**, majd a tel-avivi egyetem professzorát, **Asher Ovadiah**-ot. Vörös Győző szerint mindez az eredményes munkán túl igazolja a méretében kicsiny Magyarország jelentős tudományos tekintélyét, mivel nem valószínű, hogy pl. egy francia kutatócsoportban hajlandók lettek volna német, angol, olasz, izraeli kutatók együtt dolgozni. A teljes kutatási program a Magyar Művészeti Akadémia kutatócsoportjának irányítása alatt működött.

A Machaerus első két kötetének előszavát a Magyar Művészeti Akadémia egymást követő elnökei írták – **Makovecz Imre**, majd **Fekete György** –, illetve a másodikhoz már a Jordán Királyi Tudományos Társaság elnöke, **Hassan bin Talal** ő királyi fensége fogalmazott elemzést. A harmadik kötethez viszont a Vatikán „kultuszminisztere”, a Kultúra Pápai Tanácsának elnöke (a tanács tagja **Erdő Péter** bíboros úr is), **Gianfranco Ravasi** kardinális írt mintegy tízoldali előszót. Ő mint a Milánói Akadémia egykori elnöke, a teológiai fakultás egykori biblikus régészetprofesszora, a Vatikáni Múzeum feletti felügyeletet is ellátó, nagyra becsült tudós, az archeológiai kutatások szaktekintélye ezzel a megnyilatkozásával véglegessé tette a machaerusi kutatások teljes elfogadását. Dr. Vörös Győző órkutató professzor számára ez az elismerés igen jelentős eredmény, amelyről így nyilatkozott: „Minden építészeti és régészeti bizonyíték a kezünkben van. Ravasi bíboros öminenciája szerint itt semmiféle kérdőjel nincs, ez az a heródesi palota, amely nemcsak a legstabilabban áll az evangéliumi régészet térképén, hanem annak a kilenc szentföldi evangéliumi helyszínnek egyetlen olyan helye, amely minden kétséget kizáróan, történeti-régészeti alapon, belsőépítészeti és

MACHAERUS III.

Hungarian excavations in the Holy Land were started under the auspices of the Hungarian Academy of Arts in 2009. A decade later, in 2019, Dr. Győző Vörös published Machaerus III, a 588-page book written in English. The volume summarizes his personal archaeological research carried out at the fortress of Machaerus in Jordan and commemorates the fiftieth anniversary of on-site explorations.

építészeti tereinek kialakítása alapján rekonstruálható”. A harmadik kötet végleges nemzetközi tekintélyét ez a szakmai vélemény biztosította. Ravasi bíboros a tudományos munka értékeinek elismerése mellett kiemelte, hogy „egy bámulatos, fényképalbumhoz hasonló kötet vezet bennünket a transzjordániai magaslatra. Elbűvölő panorámáról beszélünk: a magaslat körül elterülő táj már-már holdbéli. Nyugatra kiszélesedik a Holt-tenger sötétkékje, és ha tiszta az ég, a távolban feltűnik Jeruzsálem kontúrja az Omar-mecset naptól sugárzó aranykupolájával. A kötet képanyaga, az ásatások dokumentumai jól jelzik a régészeti kutatás egyes szakaszait, a leletek szigorú katalogizálása mellett érezni lehet az evangéliumi elbeszélés drámai levegőjét, amelyet az ebbe a térbe ellátogató zarándok belelegezni kíván, így az ő számára készült eszményi rekonstrukció szövege is kibontakozik a kutatók munkája alapján.”

„Machaerus sokkal több, mint egy régészeti lelőhely” – mondotta legutóbbi interjújában a szerző. „Egyrészt egy történelmi, másrészt egy evangéliumi helyszínről is szó van e hely feltárásakor. De része egy belső spirituális tájképünknek is, hiszen valamennyiünknek van valamilyen elképzelése arról a helyszínről, ahol Heródes Antipasz, és szeretője, Heródiás – aki Antipasz testvérének, Fülöpnek volt a felesége –, valamint Salome, a lányuk éltek.” Ebbe a „királyi sasfészekbe”, ahogy a szerző nevezi, a bibliai források szerint (Márk 6,14–29, Máté 14,3–14, illetve Lukács 3,19–20) Heródes Antipasz születésnap bankettjére számos vendég érkezett. „Végül elérkezett a kedvező alkalom, amikor lakomát adott vendégeinek, főembereinek, vezéreinek és Galilea előkelőinek.”

Nem véletlen, hogy Machaerus, az evangéliumok egyik kulcsfontosságú helyszíne régóta foglalkoztatja a vallási és történelmi tárgyak iránt érdeklődő művészek fantáziáját. A III., összefoglaló-jubiláló kötetben Caravaggio 1608-ban, máltai tartózkodása idején festett

hatalmas olajképe (*Keresztelő Szent János lefejezése*), illetve az 1607-ben és 1609-ben készített (azonos című) *Salome Keresztelő Szent János fejével* című alkotásai láthatóak. A bibliai történet megrendítette a későbbi korok alkotóit is. Gustave Flaubert-t, akinek *Herodias* című novellája opera írására ihlette Jules Massenet-t (1881), Oscar Wilde szövegére pedig Richard Strauss írta meg *Salome* című zenei drámáját (1905). Richard Strauss születésének 150. évfordulójára (2014) a Magyar Állami Operaház is tervezte e mű magyarországi és külföldi bemutatóját, a díszletek tervezésére **Vörös Győzőt** és **Dobrosi Tamást** kérték fel.

„Hogyan lehetne elfelejteni Salome táncát, amely erotikus töltést ad a tragédia színházi és zenei előadásainak? A híres örvénygő hétfátylas tánc fagyos úttá alakul, amelynek célja, hogy bosszút álljon a prófétán, aki határozottan és indulatosan visszautasította a női csábítást.”

– Ravasi bíboros így fogalmazta meg a kötetet méltató egyik olasz napilapban közölt recenziójában a *genius loci* (Il Sole 24 Ore, 2014. 04.13.). Makovecz Imre, aki ezt az egész missziót elindította, megrázóan fogalmazta meg a *genius loci* lényegét: ennek a palotának átvéreznek a falai, őrzik annak a születésnap kegyetlen ünneplésnek az emlékét, ahol Keresztelő Szent Jánost Heródes Antipasz meggyilkoltatta.

A dr. Vörös Győző és munkatársai által vezetett eddigi, évtizednyi régészeti kutatómunka a három vaskos kötetben angol nyelven publikált eredményeivel a tudományos eredmények rögzítése mellett bizonyítja a múlt klasszikus építészeti és iparművészeti értékeinek a jelenben is erőteljes, ihlető erejét.

